

بنام خرد آفرین

اقتصاد سلامت

(Health Economics)

جلد دوم

پرتو عدالت

در

بازار سلامت و شاخص های زندگی سالم

دکتر ایرج کریمی

سال ۱۳۸۴

انتشارات گپ

کریمی ایرج، ۱۳۲۰ -

اقتصاد سلامت = Health economics / ایرج کریمی .

رشت، گپ ۱۳۸۲.

ج. : مصور، جدول، نمودار.

ISBN: 964-7976-15-1 (ج ۱)

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۸۴) ISBN: 964-7976-23-2

مندرجات: ج. ۱. برنامه‌ریزی تخصصی منابع و بهره‌وری - ج. ۲. پرتو عدالت در بازار سلامت و شاخص‌های زندگی سالم.

۱. اقتصاد پزشکی. ۲. سیاست پزشکی.

۳۳۸/۴۷۳۶۲۹

۷ الف ۴۱۰/۴۴ RA

کتابخانه ملی ایران.

م ۸۲-۳۴۷۲۳

اقتصاد سلامت (ج ۲) پرتو عدالت در بازار سلامت و شاخص‌های زندگی سالم

ناشر گپ

Email: Gapnashr@gmail.com

مؤلف: ایرج کریمی

ویراستار ادبی: علی محمد عنقا، ویراستار تخصصی: دکتر علی محمد آدابی - ژاله عبدی

ناشر: گپ

طراح جلد: ویکتوریا کریمی

حروف چینی: فریده موسی زاده - آرمیتا کریمی

صفحه آرایی: آرمیتا کریمی

شمارگان: ۲۰۲۰ جلد

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۳۸۴

قیمت: ۲۹۰۰۰ ریال

ISBN 964-7976-23-2

شابک: ۹۶۴-۷۹۷۶-۲۳-۲

آدرس ناشر: تهران، صندوق پستی ۵۹۹۴ - ۱۴۱۵۵

تلفن همراه: ۰۹۱۲۳۲۵۷۵۰۰ تلفکس: ۴۴۳۳۲۳۳۵

مراکز فروش و ارسال پستی:

۱ - تهران: مرکز پژوهش‌های اقتصاد بهداشت ایران، تلفن ۸۸۴۰۶۴۰۲

۲ - تهران: میدان انقلاب، تالار بزرگ کتاب، تلفن ۶۶۹۵۷۱۳۲ کتاب فروشی سوده

۳ - تهران: انتهای خیابان پاسداران، ضلع جنوبی پارک نیاوران، شهر کتاب نیاوران، تلفن ۲۳۸۰۷۰۱۰

۴ - واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد، بالا تر از میدان پونک، بلوار دانشگاه، کتابفروشی ساختمان علوم انسانی.

۵ - دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی تلفن ۸۸۷۸۸۸۲۹ و حزب سلامت (در شرف تأسیس)

تلفن ۸۸۴۳۴۵۹۰

کلیه حقوق چاپ و نشر بعدی برای مؤلف محفوظ است و هرگونه تکثیر بدون اجازه مؤلف پیگرد قانونی دارد.

تلفن تماس مؤلف: ۰۹۱۲۱۰۵۱۹۷۳ - ایمیل: i_karimi@yahoo.com

پیشگفتار

طولانی کردن عمر بدون انگیزه و همراه با ناتوانی، نمی تواند از مطلوبیت لازم برخوردار باشد. ضروری است که سال های سالم زیستن همراه با مطلوبیت از "زندگی مولد و توأم با رفاه" مد نظر دولت ها و جامعه بین الملل قرار گیرد. علم اقتصاد سلامت برای رسیدن به این هدف آرمانی، بیش از هر رشته دیگری از علوم در این زمینه می تواند جامعه بین الملل را یاری دهد.

به کار گرفتن کلمات بهداشت و درمان در کنار هم، از نظر ادبیات بخش سلامت صحیح نیست زیرا درمان جزئی از بهداشت است. از سوی دیگر هر چند کلمه درمان در مقابل پیشگیری معمول است، اما به لحاظ این که تمامی اقدام ها در بخش سلامت به ۴ سطح پیشگیری اول، دوم و سوم و چهارم تقسیم می شود، نمی تواند از منطق قوی برخوردار باشد. با توجه به موارد پیش گفت و به علت این که کلمات "بهداشت و درمان" در نام وزارت متبوع و مراکز بهداشتی و درمانی شهری و روستایی به کار گرفته شده است، علیرغم میل باطنی، از این کلمات نیز در این کتاب استفاده شده است.

هر چند خانواده به عنوان یک نهاد مهم در تأمین منابع بخش سلامت در سراسر جهان نقش اساسی دارد ولی مراقبت های سلامت از خویشتن با کمک افراد خانواده، به عنوان یکی از مهمترین سطح عرضه و تقاضای خدمات پیشگیری کمتر مورد توجه و عنایت قرار گرفته است. ضروری است تا نهاد خانواده به عنوان یک سطح مهم در عرضه و تقاضای خدمات پیشگیری تحت عنوان "مراقبت های پیشگیری نهاد خانواده" به عنوان سطح اول پیشگیری در نظر گرفته شود و به سه سطح مورد قبول سازمان جهانی بهداشت اضافه شود. برای حصول به این هدف حداقل دو اقدام زیر ضروری است.

الف - تدوین وظایف خانواده و نقش اعضای آن در ارائه مراقبت های سلامت در خانه با تهیه حداقل لیست وسایل و تجهیزات مورد نیاز در منزل، خانواده هایی که توانایی تهیه حداقل لیست وسایل و تجهیزات را ندارند، ضروری است از سوی دولت رایگان در اختیار آنها قرار گیرد.

ب - بخشی از دانش پزشکی در نهاد خانواده وسیله والدین و بخشی دیگر در نظام آموزش رسمی از مرحله قبل از دبستان تا پایان دبیرستان و رشته های مختلف در دانشگاه ها و مدارس عالی آموزش داده شود تا هر فرد در "حد قابل قبولی" بتواند پزشک خویشتن باشد و حتی بتواند در تأمین، حفظ و ارتقای سلامت دیگران نیز همکاری و مشارکت لازم را داشته باشد.

کتاب اقتصاد سلامت جلد ۱ با نگاهی به تخصیص و بهره وری حداکثر از منابع نوشته شد تا به برنامه ریزان بخش سلامت یاری کند تا آنها بتوانند مشکلات مالی و اقتصادی را از دیدگاه اقتصاد سلامت در راستای توسعه سلامت ملی (NHD)^۱، به کار گیرند. جلد دوم کتاب اقتصاد سلامت به موضوع های مهم بازار بخش سلامت و عدالت، پژوهش ها و شاخص های ارزیابی اقتصادی، عرضه و تقاضا در بخش سلامت، چکیده پاره ای از مکاتب و تئوری های اقتصادی، تکنیک های اقتصاد سلامت، الگوی ورودی و خروجی در نظام سلامت، تورم، بیکاری و حداقل دستمزد، سیاست های اقتصادی بخش سلامت، شاخص های زندگی سالم اختصاص دارد.

از سوی دیگر، مجموعه آموزشی اقتصاد سلامت که خود به صورت راهنمای تحلیل وضع موجود، تعیین نیازها، تخصیص بهینه و بهره وری حداکثر از منابع موجود با رعایت برقراری عدالت است به تفصیل در حمایت و تقویت استراتژی های اقتصاد سلامت در جهت توسعه ملی برای کارکنان بخش سلامت و دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد در راستای آرمان های سلامت برای همه تشریح می کند.

^۱ National Health Development.

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
الف	پیشگفتار
ب	فهرست عناوین
۱	راهنمای استفاده از کتاب اقتصاد سلامت جلد ۲
۲	کاربرد و نحوه استفاده از کتاب اقتصاد سلامت
	فصل ۱ : مقدمه ای بر بازار بخش سلامت و عدالت
۶	عدالت
۶	سلامت
۶	ویژگی های بازار بخش بهداشت
۷	مداخله دولت
۷	نارسایی یا شکست بازار
۸	انتخاب معکوس
۸	عدم اطمینان
۹	اطلاعات نامتقارن
۱۰	عوارض خارجی
۱۲	سنجش عدالت
۱۲	عدالت افقی یا هم سطح
۱۲	عدالت عمودی
۱۳	سنجش اولویت ها
۱۳	پیش بینی هزینه ها
۱۳	توجه به بازایی هزینه
۱۴	مطالعات کاوشی
۱۴	هزینه های آتی
۱۴	روش اجزای تشکیل دهنده
۱۵	روش اقتباس و تطبیق
۱۶	روش افزایش
۱۶	توان مالی
۱۷	کارایی

۱۷	تحلیل مالی
۱۸	الف - برابری و عدالت
۱۸	ب - توان مالی
۱۹	پ - بازیابی هزینه
۱۹	کارایی مدیریت
۲۰	بهره‌وری کارکنان
۲۱	شاخص عدالت در تامین مالی بخش سلامت
۲۳	مشارکت در پرداخت
۲۳	شاخص کاکوانی
۲۴	شاخص مبارزه با فساد
۲۴	فقر
۲۴	فقر مطلق
۲۴	مساوات طلبی

فصل ۲: پژوهش و شاخص‌های ارزیابی اقتصادی

۲۵	مقدمه
۲۶	نتایج مورد انتظار از اجرای پژوهش‌های اقتصاد سلامت
۲۶	اهداف اقتصاد سلامت
۲۶	نوع پژوهش‌ها در اقتصاد سلامت
۲۸	مطالعه موردی
۲۹	مبنای مطالعه در مورد شاخص‌های اقتصاد سلامت
۲۹	دامنه پژوهش در اقتصاد سلامت
۳۳	اعتبار پژوهش
۳۳	روش و ابزار گردآوری شاخص‌ها
۳۴	اعتبار ابزار گردآوری داده‌ها
۳۴	کاربرد شاخص‌های ارزیابی اقتصادی
۳۶	کاربرد شاخص‌های ارزیابی اقتصادی
۳۶	ارزیابی اقتصادی و شاخص سنجش کارایی هزینه‌ها
۳۷	روش تحلیل داده‌ها
۳۸	موارد استفاده از پژوهش‌های اقتصاد سلامت

فرصت ها و محدودیت های پژوهش های اقتصاد سلامت ۳۹

ملاحظات اخلاقی در مطالعات اقتصاد سلامت ۴۰

فصل ۳: عرضه و تقاضا در بخش بهداشت

تعریف اقتصاد سلامت ۴۲

عرضه و تقاضا ۴۳

تضاد بین قانون عرضه و تقاضا در خدمات بهداشتی - درمانی ۴۴

عوامل مؤثر بر کشش عرضه و تقاضای خدمات بهداشتی - درمانی ۴۶

تقاضای بازار و تقاضای انفرادی ۴۷

عوامل مؤثر در افزایش مقدار تقاضا برای مراقبت های بهداشتی ۵۴

فصل ۴: چکیده ای از مکاتب و تئوری های اقتصادی

دوره های زندگی اقتصادی انسان ۵۵

دوره های زندگی اقتصادی انسان ۵۵

انقلاب ارتباطات، اطلاعات و حذف مرزها ۵۶

مکتب سوداگری ۵۶

مکتب فیزیو کرات ها ۵۷

مکتب کلاسیک ۵۷

مکتب اشتراکی ۵۷

سوسیالیسم ۵۸

مکتب نئوکلاسیک ۵۸

انقلاب کینز ۵۹

حکومت مردم و جمعیت متناسب ۵۹

دموکراسی ۶۰

جمعیت متناسب ۶۱

طبقه اجتماعی ۶۲

طبقه اجتماعی و سلامت ۶۲

حقوق افراد و انواع نیازها ۶۳

نسخه مرگ یا استهلاک کامل انسان ۶۴

تئوری مطلوبیت و ارتباط آن با سلامت ۶۵

مطلوبیت کل ۶۵

- ۶۸ استخراج منحنی تقاضای فرد برای یک کالا بر اساس مطلوبیت نهایی
- ۶۹ مطلوبیت نهایی
- ۶۹ مطلوبیت کل یا نقطه اشباع
- ۷۰ نمودار نقطه اشباع - اصل نزولی مطلوبیت

فصل ۵: هزینه اثر بخشی و هزینه منفعت

- ۷۱ تحلیل هزینه
- ۷۱ تحلیل اثر بخشی
- ۷۲ تحلیل "هزینه - اثر بخشی"
- ۷۳ تحلیل هزینه - فایده
- ۷۳ برآورد اثربخشی
- ۷۴ الف - انتخاب شاخص اثربخشی
- ۷۵ ب - مقیاس اثربخشی و اثرات جانبی آن
- ۷۶ پ - اثربخشی مطلوب
- ۷۶ ت - حساسیت مقیاس سنجش
- ۷۷ ث - اندازه گیری اثربخشی
- ۷۸ ج - داده های اثربخشی
- ۷۸ چ - بیان مقیاس های اثربخشی
- ۷۹ تحلیل هزینه - اثربخشی
- ۸۰ تحلیل هزینه - اثر بخشی

فصل ۶: الگوی ورودی - خروجی در نظام سلامت

- ۸۳ منابع یا درون دادها
- ۸۴ حاصل یا نتیجه یا ستانده یا برون دادها
- ۸۷ کارایی تخصیصی
- ۸۷ معادله الگوی ورودی و خروجی
- ۸۹ خودگردانی
- ۸۹ فرمول محاسبه درصد تغییر نیروی کار در یک سال
- ۹۰ محاسبه درصد ساعت های غیبت از کار به علت بیماری در سال
- ۹۱ هزینه کالای سرمایه ای در یک سال

۹۱	فرمول محاسبه کل هزینه خدمات بهداشتی - درمانی
۹۲	هزینه متوسط
۹۲	متوسط میزان کاهش یا افزایش سالانه یک متغیر
۹۳	فرمول محاسبه هزینه پرسنل به ازای یک دقیقه کار موظف
۹۴	روش محاسبه هزینه پرسنل به ازای یک کار مشخص
۹۴	عوامل مؤثر در زمان بری خدمات بهداشتی - درمانی
۹۶	روش محاسبه هزینه یک خدمت
۹۷	نقطه سر به سر
۹۷	روش تعیین حد مطلوب سفارش
۹۸	فرمول محاسبه حد مطلوب سفارش کالا
۹۸	فرمول کل هزینه سالانه
۹۹	خط بودجه
۹۹	خط بودجه
۱۰۰	گردش سریع درآمد
۱۰۰	تئوری پولی فیش

فصل ۷: تورم، بیکاری و حداقل دستمزد

۱۰۳	تورم
۱۰۴	علل تورم
۱۰۵	اثرات تورم
۱۰۶	اثرات تورم بر سلامت
۱۰۸	راه علاج تورم
۱۰۸	شاخص بیکاری در جامعه و بخش بهداشت
۱۰۸	فرمول کلی و عمومی نرخ بیکاری در جامعه
۱۰۹	انواع بیکاری
۱۰۹	عوامل مؤثر بر اشتغال و بیکاری
۱۱۰	مقابله با بحران اقتصادی و حمایت از گروه های آسیب پذیر
۱۱۱	بحران اقتصادی آمریکا در سال های ۱۹۲۹ تا ۱۹۳۳
۱۱۲	عقاید کینز
۱۱۳	وظیفه رئیس جمهوری

- ۱۱۳ اهداف و نتایج قانون بهبود ملی
- ۱۱۴ افزایش سطح قیمت ها
- ۱۱۵ رونق اقتصادی پس از رکود اقتصادی و جنگ
- ۱۱۵ آسیب شناسی اجتماعی
- ۱۱۵ استاندارد زندگی
- ۱۱۶ سیاست ها و راه حل ها
- ۱۱۶ توصیه های کینز
- ۱۱۷ اقتصاد سلامت و حداقل دستمزد
- ۱۱۸ تعیین حداقل مزد و اولین سبد هزینه زندگی در ایران
- ۱۱۹ تأثیر حداقل مزد بر سطح عمومی پرداخت های پرسنلی
- ۱۱۹ تأثیر حداقل مزد بر بهره وری
- ۱۱۹ تأثیر حداقل مزد بر تورم
- ۱۱۹ تأثیر حداقل مرزدها بر توزیع درآمد
- ۱۱۹ تأثیر حداقل دستمزدها بر مهاجرت نیروی کار
- ۱۲۰ تأثیر حداقل دستمزدها بر سلامت و توسعه اقتصادی و اجتماعی

فصل ۸: سیاست های اقتصادی بخش سلامت

- ۱۲۳ سیاست های اقتصادی و توسعه بخش بهداشت
- ۱۲۳ برنامه ریزی استراتژیک در اقتصاد سلامت
- ۱۲۳ اهداف در برنامه ریزی استراتژیک اقتصاد سلامت
- ۱۲۴ اقدام ها در مراحل برنامه ریزی استراتژیک
- ۱۲۵ مراقبت های پزشکی
- ۱۲۶ مسئولیت سلامتی
- ۱۲۶ مشارکت اجتماعی
- ۱۲۶ مشکلات اقتصادی بخش بهداشت
- ۱۲۸ عوامل موثر بر سلامت و بیماری در طبقات اجتماعی مختلف
- ۱۲۹ توسعه اقتصادی - اجتماعی و بیماری
- ۱۲۹ بار بیماری و سال های زندگی سالم
- ۱۳۲ سیاست های کلان کشوری و بخش بهداشت - درمان
- ۱۳۴ سیاست ها، برنامه ها و فعالیت های بخش بهداشت

۱۳۵ شاخص ها و معیارهای تدوین بودجه تفصیلی

فصل ۹: ارزیابی عملکرد و کنترل در اقتصاد سلامت

۱۳۷	ارزیابی
۱۳۷	انگیزش
۱۳۸	ارزیابی تکنولوژی سلامت
۱۳۸	ارزیابی عملکرد اقتصادی
۱۳۸	اهداف ارزیابی عملکرد اقتصادی
۱۳۹	ویژگی های نظام ارزیابی عملکرد اقتصادی
۱۳۹	شاخص ها و معیارهای ارزیابی عملکرد
۱۴۱	ارزشیابی
۱۴۱	طراحی
۱۴۳	سنجش کارایی
۱۴۴	مفهوم کنترل در اقتصاد سلامت
۱۴۵	اصول کنترل در اقتصاد سلامت
۱۴۷	ویژگی های کنترل
۱۴۸	انواع کنترل در اقتصاد سلامت
۱۵۲	مهمترین اهداف نظام کنترل
۱۵۲	شیوه های کنترل اجتماعی
۱۵۳	نقش و کنترل
۱۵۳	نقش بیمار و سازو کارهای کنترلی
۱۵۳	آثار و فواید نظام کنترل در اقتصاد سلامت
۱۵۴	اصول حاکم بر نظام کنترل اقتصادی در بخش سلامت

فصل ۱۰: شاخص های ارزیابی اقتصادی

۱۵۵	ویژگی های یک شاخص
۱۵۶	شاخص های بهداشتی
۱۵۷	شاخص های معلولیت
۱۵۸	امید به زندگی
۱۵۸	شاخص های میرایی
۱۵۹	شاخص های ابتلا

- ۱۶۰ شاخص های تغذیه ای
- ۱۶۰ شاخص های فراهم بودن امکانات بهداشتی
- ۱۶۱ شاخص های مصرف
- ۱۶۱ شاخص های بهداشت روانی
- ۱۶۲ شاخص های محیطی
- ۱۶۲ شاخص های اقتصادی و اجتماعی
- ۱۶۳ سایر گروه بندی های شاخص
- ۱۶۵ تجربیات جهانی در مورد شاخص های ارزیابی اقتصاد سلامت
- ۱۶۶ شاخص های عمومی
- ۱۶۶ شاخص های زمینه ای
- ۱۶۷ شاخص های ناتوانی عاطفی و روانی
- ۱۶۷ شاخص های خانواده
- ۱۶۸ میزان استفاده از خدمات
- ۱۶۹ شاخص های بهداشت جسمانی و ارگانیکی
- ۱۷۰ شاخص های مبتنی بر متغیرها
- ۱۷۰ شاخص های کیفیت زندگی
- ۱۷۰ شاخص های خدمات تنظیم خانواده
- ۱۷۱ شاخص های تاثیر نهایی تنظیم خانواده
- ۱۷۱ شاخص های سلامت برای همه
- ۱۷۳ شاخص های سطح سلامت
- ۱۷۴ توسعه و کاربرد شاخص ها
- ۱۷۴ عدالت
- ۱۷۵ نقش ها یا عملکرد
- ۱۷۵ اقتصاد
- ۱۷۶ کیفیت تربیت نیروی انسانی و ظرفیت شغلی

فصل ۱۱: شاخص سال های زندگی سالم

- ۱۷۹ سال های زندگی سالم (بدون ناتوانی و مرگ زود رس)
- ۱۸۰ شاخص دالی
- ۱۸۰ محاسبه شاخص دالی

- ۱۸۲ فرمول محاسبه سال های زندگی از دست رفته به علت مرگ زود
- ۱۸۳ باراقتصادی بیماری
- ۱۸۴ محاسبه کسر تاثیر بالقوه
- ۱۸۵ امید به زندگی سالم (HALE) در کشورهای منتخب
- ۱۸۶ ناتوانی رفتار و مهارت ها
- ۱۸۷ تمایز و اندازه گیری ناتوانی اجتماعی
- ۱۸۷ محدودیت های رده بندی شغلی
- ۱۸۷ مشکلات اجتماعی
- ۱۸۷ دیدگاه جدید ارزش انسان سالم ومولد
- ۱۹۰ سال های بدون تولید

فصل ۱۲ : شاخص های ارزیابی اقتصادی بر مبنای هزینه ها

- ۱۹۱ هزینه یابی بر مبنای فعالیت
- ۱۹۲ شاخص های هزینه
- ۱۹۳ الف - هزینه های خصوصی
- ۱۹۳ ب - هزینه های دولتی
- ۱۹۴ تعیین شاخص های ارزیابی اقتصاد بر مبنای تقسیم بندی هزینه ها
- ۱۹۴ سهم بخش دولتی، خصوصی، تعاونی، خیریه و کمک های بین المللی از هزینه های بخش بهداشت
- ۱۹۵ شاخص هزینه های سطوح مختلف مراقبت های پیشگیری در بخش بهداشت و درمان
- ۱۹۵ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب منطقه جغرافیایی یا محل اقامت
- ۱۹۵ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب هزینه متغیر و ثابت
- ۱۹۶ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب نوع خدمت
- ۱۹۶ شاخص هزینه های جاری و عمرانی یا سرمایه ای بخش بهداشت و درمان
- ۱۹۷ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب گروه های سنی
- ۱۹۸ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب جنس
- ۱۹۸ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب میزان یا سطح تحصیلات
- ۱۹۹ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب نوع سازمان
- ۱۹۹ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب برنامه
- ۲۰۱ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب نوع منابع

- ۲۰۳ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب نوع فناوری ها
- ۲۰۳ شاخص هزینه های بخش بهداشت و درمان برحسب نوع واحد عرضه کننده خدمت
- ۲۰۴ شاخص هزینه سرانه بخش بهداشت و درمان
- ۲۰۵ سهم هزینه های بهداشت و درمان از بودجه دولت
- ۲۰۵ تعیین هزینه های برحسب تخصص
- ۲۰۵ هزینه - منفعت تفکر و میزان وابستگی
- ۲۰۶ شاخص وابستگی بخش بهداشت و درمان به خارج از کشور
- ۲۰۷ واژه ها و تعاریف مفاهیم
- ۲۴۷ سئوال های اقتصاد سلامت
- پاسخ نامه سئوال های اقتصاد سلامت
- فهرست منابع و مآخذ